

①

Lukasevangeliet

Lukasevangeliet er et av de fire evangelierne i NT. Formålet med evangelierne var å spre informasjon om Jesus og om hans liv og virke. På bakgrunn av dette kan man si at evangelierne er basisen i NT, og egentlig ~~er~~ også i kristendommen som religion.

Evangelium ses av noen på som en egen sjanger, og det kan nok forsvares, ettersom evangelierne er ganske spesielle i form og innhold. ~~Evangelierne~~ og med at evangelierne ~~hovedsaklig~~ hovedsaklig forteller om en person, Jesus, er det naturlig å tenke på sjangeren biografi, men evangelierne er likevel ikke biografier i moderne betydning. Det står f.eks. veldig lite om Jesus barndom, i Lukasevangeliet er fødselshistorien med, så en kort fortelling fra da Jesus var 12 år, og så er Jesus plutselig voksen. Det står ingenting om utdanning og lite om «privatliv»; hele fokuset er på hans virke. Alle disse tingene, i tillegg til at det er lite «bevis» på at det som skrives er sant, gjør at vi ikke kan omtale evangelierne og herunder Lukasevangeliet som moderne biografier. Hvis vi skal bruke en annen sjangerbetegnelse enn bare evangelium, vil det mest beskrivende være «antikk biografi». (Antikke biografier var ikke det viktigste å beskrive personen og hendelser i dens liv så nøyaktig som mulig, men å ~~skildre~~ vise personens karakter. Dette passer godt for evangelierne.

Ettersom Lukas i starten av evangeliet adresserer en mottaker, nemlig Theofilus, kan man tenke at det var skrevet som et privat brev. På den tiden var det imidlertid ~~ikke~~ vanlig at mottakere av brev lot dem lese opp høyt, i mange tilfeller sikkert fordi de ikke kunne lese selv. Det var gjerne flere som hørte på. Selv om Lukas skriver til Theofilus spesielt, regner man altså med at han visste at ikke bare Theofilus kom til å lese det. ~~Å~~ Å skrive noe i et brev var i praksis en publikasjon. I løpe i Lukasevangeliet finner vi tekster i flere ulike sjangre, f.eks. taler og fortellinger.

Emnekode : REL-101
Kandidatnr. : 5541
Dato : 02-12-10
Ark nr. : 2 av 7

~~Markusevangeliet er den første av de synoptiske evangelier, og det er litt uklart hvem som er forfatteren bak Lukasevangeliet, noe som ikke ~~er~~ er så rart, tatt i betraktning at teksten er nesten 2000 år gammel. Det man imidlertid vet, er at forfatteren av Lukasevangeliet er den samme som av Apostlenes gjerninger. Dette vet man bl.a. fordi Apg også innledes med en hilsen til Theofilus, som man forøvrig ikke vet noe mer om, og det henvises der til evangeliet av samme forfatter. Man tror, men vet altså ikke helt sikkert, at denne Lukas var en venn og elev av Paulus. Man vet ganske sikkert at Lukas var annengenerasjons hedningekristen, altså at han ikke hadde jødisk bakgrunn. Det er også vanskelig å fastslå nøyaktig når evangeliet ble skrevet, men man vet at det er skrevet etter Markusevangeliet, siden det sannsynligvis ble brukt som kilde, og før Apg, etter som det der henvises til evangeliet. Alt mellom ca år 60 - 80 e.Kr. er foreslått.~~

Innholdsmessig er Lukasevangeliet svært interessant. ~~Markusevangeliet~~ Matteusevangeliet, Markusevangeliet og Lukasevangeliet kalles gjerne de synoptiske evangelier. Synopse betyr "samsyn", og denne betegnelsen betyr at de bør ses sammen, fordi de på mange punkter er veldig like. Spørsmålet om hva som er grunnen til de store likhetene, men også forskjellene i disse tre evangelier, kalles "det synoptiske problem". Det har vært mange forslag til løsninger på dette problemet, men den som nå regnes som mest plausibel, er den som kalles "kildetypotezen". Den går ut på at Matteus og Lukas er basert på Markus og en annen kilde som kalles "talekilden" eller bare "Q". Dette er sannsynlig fordi det nesten ikke finnes noe stoff i Markus som ikke finnes i minst ett av de to andre evangelier og fordi Matteus og Lukas har en god del fellestoff som ikke finnes i Markus, og som dermed må komme fra en annen kilde.

Lukasevangeliet er det av de synoptiske evangelier som har mest særstoff, altså stoff som ikke finnes i noen av de to andre. I Lukas er det hele 550 vers med særstoff. Dette tilsvarer nesten halvparten av evangeliet. Det meste av dette stoffet er taler Jesus holdt, altså undervisningsstoff, samt

* Likheten er så slående at man er sikre på at disse tre evangelier på en eller annen måte er litterært avhengige av hverandre.

Emnekode : REL-101
Kandidatnr. : 5541
Dato : 02.12.10
Ark nr. : 3 av 7

fortellinger om hva Jesus gjorde. Mange av disse fortellingene er såkalte underfortellinger, de forteller altså om andre eller mirakler Jesus gjorde. Mens Markus er veldig kort og konsist og har lite av dette undervisnings- og ~~historiske~~ underfortellingsstoffet, er Lukkas mer utbroderende og har gjerne flere fortellinger for å understreke det samme poenget. Lukkas er også mer opptatt av å sette fortellingene inn i verdenshistorien enn de andre evangelistene. Dette ser vi tydelig f.eks. i Juleevangeliet (Luk. 2, 1-20), der Lukkas skriver både at Augustus er keiser, at det holdes folketelling, og at Kvirinius er landshøvding i Syria.

Juleevangeliet, altså Jesu fødselsfortelling er et av områdene der Lukasevangeliet tydelig skiller seg fra de andre. Markus skriver ikke noe om Jesu fødsel i det hele tatt, faktisk møter vi ikke Jesus der før han døpes (som voksen). Johannes nevner det kanskje på en måte, men veldig indirekte. Matteus skriver om Jesu fødsel, men ikke like utbrodert og med like mye vekt som Lukkas.

Også lidelsehistorien skiller seg ut hos Lukkas. Mens denne delen av evangeliet er nesten helt identiske hos Matteus og Markus, er Lukkas' versjon annerledes på ganske mange punkter.

~~Dette innholdet er forbeholdt for brukere som har kjøpt denne boken hos bokforlaget. Dette innholdet er ikke tillatt å dele ut på nettet. Hvis du har kjøpt denne boken, kan du lese den på nettet. Hvis du ikke har kjøpt denne boken, kan du ikke lese den på nettet.~~

② Pirke Avot

Pirke Avot er en jødisk hellig tekst. Den er en del av Mishna, som er en av to deler i Talmud, "den muntlige Tora". ~~Den~~ ^{Den} er en svært viktig og populær tekst blant jødene, og gis ofte ut som egen bok, i alt fra kommentarer til store praktverk. Pirke Avot kalles ofte "Fedrenes ord", "Fedrenes bok" eller bare "Fedrene". I likhet med f.eks. Tanakh er den inndelt i kapitler og vers.

Ifølge jødisk tradisjon ble Talmud, altså bl.a. Pirke Avot, overlevert ~~skriftlig~~ muntlig fra Gud til Moser på Sinai-fjellet samtidig som han også fikk den skriftlige Toraen, altså Mosebokene. ~~Det~~ Rent vitenskaplig er det imidlertid lett å se en logisk brist i dette, ettersom det det fortelles om i Pirke Avot skjedde ~~skjedde~~ fra ca år 50 f.kr til ca år 200 e.kr., altså mange hundre år etter Moser.

Teksten inneholder visdomsord og etiske leveregler. Den refererer lange samtaler og diskusjoner mellom lærde jøder. Mange av disse skriftlærde nevnes med navn, og er den dag i dag viktige forbilder, og har normert heltestatus, i jødedommen. Hillel og Shammai, som nevnes i teksteksemplet i oppgaven, er to av de viktigste ~~personer~~ karakterene i Pirke Avot. Disse to regnes som fariseere, men deres elever og noen generasjoner framover kalles "tannaim" - "de nye lærde". I Pirke Avot finnes begge disse gruppene av skriftlærde. Pirke Avot er en undervisende og oppdragende tekst, og den skal bl.a. hjelpe jøder, dvs. ~~jøder~~ først og fremst jødiske menn, til å finne ut hva som er det viktige i livet. I teksteksemplet nevner Hillel tre svært viktige ting: fred, kjørlighet og nærhet til Toraen. Pirke Avot forteller også om de ulike ~~fasene~~ fasene i livet til en jødisk mann. Som barn og ungdom skal han bli kjent med de hellige skrifterne, så skal han gifte seg og bli familiemann, så skal han etterhvert lære bort kunnskapen om de hellige skrifterne. Både å lære å kjenne skrifterne og å viderefordre kunnskapen er viktige idealer som framholdes i Pirke Avot. Det som står om de ulike livsfasene er også viktig fordi det bl.a. forkynner

Emnekode : REL-101
Kandidatnr. : 5541
Dato : 02.12.10
Ark nr. : 5 av 7

at man skal ha respekt for de eldre. Ifølge teksten om livstarene er man "ved 80 år, verdig".

Pirke Avot er en av de viktigste tekstene i Mishna, og man kan se at den danner mye av grunnlaget for jødisk etikk og moral. Jøder bruker teksten ofte, til personlig oppbyggelse, barneoppdragelse og for å bli kjent med idealene fra de gamle skriftlærde, som ifølge tradisjonen igjen hadde fått det fra sine forfedre, helt tilbake til Moses. De aller fleste jøder kan noe fra Pirke Avot utenat.

③ Tanakh, Bibelen* og Koranen

Når man skal sammenligne ~~oppbygningen~~ oppbygningen av Tanakh, Bibelen og Koranen er det naturlig å starte med Tanakh og Bibelen, fordi disse to har ~~mye~~ mange felles, ikke bare er det meste av innholdet felles, men de er også like i struktur.

GT i Bibelen inneholder nøyaktig de samme bøkene som Tanakh, men rekkefølgen er forskjellig. Mosebøkene/Toraen står først i begge, men profetene og skriftene er ulikt plassert. I Tanakh kommer skriftene til slutt. Dette er fortellingsdelen i Tanakh, og når den står til slutt, setter fokus der, og peker framover mot jødernes videre historie, om det hellige landet, om templet i Jerusalem som ødelegges ~~o.s.v.~~ o.s.v. I GT er det profetene som står til slutt. I Bibelen er dette helt naturlig, for da peker GT fram mot oppfyllelsen av profetiene, nemlig Jesus og NT. NT er også "logisk" oppbygd. Først kommer evangeliene om Jesus, som er ~~fundamentet~~ fundamentet for alt det andre, så kommer historien om de første kristne i Apg, så kommer messe brev, og til slutt Johannes' åpenbaring, eller Apokalypsen, som den også kalles. Felles for Tanakh og Bibelen er at de er satt sammen etter en tydelig plan. Det er system i rekkefølgen av de ulike bøkene, og ingenting virker tilfeldig. Et annet fellestrekk mellom disse to er at begge er ~~satt sammen~~ satt sammen av mange bøker, og senere delt inn i kapitler og vers. I og med at Tanakh og GT inneholder de samme tekstene, ~~er~~ de naturligvis skrevet på samme språk, nemlig hebraisk. I jødedommen har hebraisk en spesiell status, men mer som jødernes eget fellesspråk enn som et hellig, guddommelig språk. I kristendommen har ~~hebraisk~~ verken hebraisk eller gresk, som stort sett er originalspråket i NT, noen spesiell status annet enn at det naturligvis er spennende å kunne lese Bibelen på original språket.

Koranens oppbygning skiller seg tydelig fra Tanakhs og Bibelens på flere punkter. For det første er ikke Koranen en samling av flere bøker. Koranen

* Jeg omtaler her Den kristne bibelen bare som Bibelen og Den hebraiske bibelen som Tanakh.

Emnekode : REL-101

Kandidatnr. : 5541

Dato : 02.12.10

Ark nr. : 7 av 7

er bygd opp av surer. Surene kan sammenlignes med kapitler i Tanakh og Bibelen, men i Koranen er de altså mer eller mindre frittstående enheter, ikke deler av bøker. Koranens surer er imidlertid i likhet med Tanakhs og Bibelens kapitler inndelt i vers for lesbarhetens skyld. For det andre, og dette er kanskje den mest slående forskjellen mellom ~~Tanakh og Bibelen~~, Tanakh og Bibelen på den ene siden og Koranen på den andre, er ikke Koranen strukturert på den samme logiske måten som de to andre. I Koranen er det vanskelig, eller kanskje helt umulig å se en plan med oppbygningen sånn som i Tanakh og Bibelen. I Koranen er teksten rett og slett satt opp sånn at de lengste surene står først, så blir de kortere og kortere etterhvert. En annen forskjell er at Koranen er skrevet på arabisk, og dette språket har ~~en~~ status som hellig språk i islam, siden man mener at ~~den~~ Koranen ble åpenbart til Muhammad på arabisk. Arabisk er altså ~~den~~ andre språk. ~~Det er også~~ Det er også ~~ikke~~ kun i originalversjonen, altså på arabisk, at selve boka Koranen regnes som hellig.

~~...~~ Selv om det kan være lett å si at Tanakh og Bibelen har en logisk og tydelig plan med oppbygningen og Koranen ikke har det, er det nok ikke sånn at Koranen er helt tilfeldig satt sammen. Surene i Koranen ~~kan~~ kan deles inn i to hovedgrupper: Mekka-surer og Medina-surer. Mekka-surere ble altså åpenbart til Muhammad mens han var i Mekka, og Medina-surere mens han var i Medina. Muhammad var først i Mekka, så i ~~Medina~~ Medina, altså er Medina-surere de nyeste. Disse er også stort sett de lengste surene, og selv om dette ikke er helt konsekvent, er det ~~altså~~ altså en overvekt av Medina-surer i starten av Koranen, og Mekka-surer i slutten. Hvis noe i Mekka-surere strider mot noe i Medina-surere, er det Medina-surere som har mest autoritet, siden de er nyest, og de siste Muhammad fikk åpenbart. På bakgrunn av dette ser man at Koranen til en viss grad er bygd opp med de viktigste og mest autoritative surene først. Likevel mangler det altså en innholdsmessig plan i oppbygningen som den vi ser både i Tanakh og Bibelen.